

Sygn. akt IVU 842/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 sierpnia 2013 r.

Sąd Okręgowy w Toruniu - IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący SSO Małgorzata Maleszka

Protokolant st. sekr. sądowy Agnieszka Piórczyńska

po rozpoznaniu w dniu 30 lipca 2013 r. w Toruniu

sprawy **K. F.**

przeciwko Prezesowi Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego

o wysokość renty rolniczej

na skutek odwołania K. F.

od decyzji Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego

z dnia 11 marca 2013 r. nr (...)

I. Zmienia zaskarżoną decyzję w ten sposób, że zobowiązuje Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego do wypłaty wnioskodawczyni K. F. części uzupełniającej w całości od 1 marca 2013 roku.

II. Sprawę z odwołania od decyzji z 17 listopada 2008 roku przekazuje Prezesowi Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego

III. Zasądza od Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego na rzecz K. F. kwotę 73,80 zł (słownie: siedemdziesiąt trzy złote 80/100) tytułem nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu.

/-/SSO Małgorzata Maleszka

(...) 842/13

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 11 marca 2013 r., znak (...) -2/15/GI, Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego zawiesił wypłatę 100% części uzupełniającej renty rolniczej należnej K. F. od dnia 1 marca 2013 r.

W odwołaniu od powyższej decyzji K. F. podniosła, iż jest ona niezgodna ze stanem prawnym i faktycznym. Wnioskodawczyni wyjaśniła, iż na posiadanym niewielkim kawałku ziemi, pozostawionym jako zabezpieczenie na starość, ona i jej małżonek faktycznie nie prowadzą działalności rolniczej. Wnioskodawczyni od 1991 r. do 2008 r. pobiera rentę rolniczą, której połowa była zawieszona z uwagi na prowadzenie działalności rolniczej przez męża. W 2008 r. mąż uległ poważnemu wypadkowi, jednakże organ rentowy decyzją z dnia 17 listopada 2008 r. ponownie zawiesił wnioskodawczyni prawo do wypłaty renty w pełnej wysokości mimo, iż wówczas działalność rolnicza w

ogóle nie była prowadzona. Aktualna decyzja i przyznanie renty w kwocie 124,67 zł nie pozwala wnioskodawczyni na podstawową egzystencję i zmusza po latach pracy do korzystania z opieki społecznej. Mając na uwadze powyższe wnioskodawczyni wniosła o przywrócenie 100% wysokości świadczeń rentowych bieżących i z lat poprzednich.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie podnosząc, iż wnioskodawczyni nadal prowadzi działalność rolniczą – posiada gospodarstwo rolne o powierzchni 1.59 ha, co nie spełnia wymogów art. 28 ust. 4 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników i skutkuje koniecznością zawieszenia części uzupełniającej świadczeń emerytalno-rentowych.

Ustanowiony dla wnioskodawczyni postanowieniem z dnia 20 czerwca 2013 r. (k. 45) pełnomocnik z urzędu w osobie adwokata na rozprawie w dniu 30 lipca 2013 r. podtrzymał stanowisko mandantki wnosząc o zmianę skarżonej decyzji, a nadto decyzji z 2008 r. poprzez przyznanie świadczenia rentowego w pełnej wysokości oraz o zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego oświadczając, iż nie zostały one uiszczony w całości ani w części.

Sąd ustalił co następuje:

K. i L. F. od 1981 r. są właścicielami otrzymanego od rodziców wnioskodawczyni gospodarstwa rolnego położonego w K., gmina B.. Aktualnie, po sprzedaży części ziemi w 2002 r., gospodarstwo liczy 1.59 ha, odpowiednio 0.973 ha przeliczeniowego. Pierwotnie na posiadanych gruntach małż. F. prowadzi przede wszystkim działalność sadowniczą, a także uprawiali warzywa. Podlegali z tego tytułu ubezpieczeniu społecznemu rolników.

/okoliczności bezsporne, a nadto kwestionariusz k. 6, kserokopia karty ewidencyjnej k. 16, kserokopia karty ewidencyjnej k. 151, decyzje k. 32-34, wnioski k. 1-2 akt rentowych, zeznania wnioskodawczyni na rozprawie w dniu 18.06.2013 r., min. 00:05:37 i nast., w dniu 30.07.2013 r., min. 00:23:00 i nast./

Wnioskodawczyni od 1991 r. pobiera rentę rolniczą, od 1999 r. przyznaną bezterminowo. Wnioskodawczyni choruje na różne schorzenia: kardiologiczne (nadciśnienie tętnicze, choroba niedokrwienna serca), chorobę wrzodową dwunastnicy, kamicy nerek obustronną, z uwagi na które jest całkowicie niezdolna do pracy w gospodarstwie rolnym. Od momentu przyznania prawa do świadczenia wypłata części uzupełniającej podlegała zawieszeniu w 50% z uwagi na prowadzenie działalności rolniczej z małżonkiem, który nie spełnia warunków do uzyskania renty i emerytury.

Od 1 grudnia 2008 r. – na mocy decyzji z dnia 17 listopada 2008 r. – wypłata części uzupełniającej świadczenia rentowego wnioskodawczyni uległa zawieszeniu w 100% z uwagi na prowadzenie działalności rolniczej z małżonkiem, który nie podlega ubezpieczeniu społecznemu rolników. L. F., pozostając w stosunku pracy, podlegał ubezpieczeniu w powszechnym systemie ubezpieczeń. Wnioskodawczyni nie złożyła odwołania od decyzji z dnia 17 listopada 2008 r.

/okoliczności bezsporne, a nadto decyzja k. 13-14, 33-34, 51-52, 72-73, 153, 160-161 akt rentowych, orzeczenie k. 8, 10-12, 21, 42-43, 48-49 akt rentowych, dokumentacja lekarska k. 49 koperta, k. 98-99, zeznania wnioskodawczyni na rozprawie w dniu 30.07.2013 r., min. 00:23:00 i nast./

W dniu 8 stycznia 2008 r. L. F. uległ wypadkowi doznając złamania miednicy oraz urazowego rozerwania cewki moczowej. Operowany i hospitalizowany do 11 lutego 2008 r., wypisany z zaleceniami „chodzenie z pomocą balkonika”, do chwili obecnej nie odzyskał pełnej zdolności do pracy.

Od powyższego wypadku małżonkowie F. całkowicie zaprzestali prowadzenia działalności rolniczej doprowadzając do zarośnięcia gruntów i dewastacji wykorzystywanych uprzednio w prowadzeniu upraw tuneli szklarniowych. Posiadane ziemie leżą odłogiem, w gospodarstwie nie ma żadnych maszyn rolniczych. Brak jest również zwierząt hodowlanych.

Wnioskodawczyni aktualnie mieszka jedynie z mężem; żadne z nich z uwagi na stan zdrowia nie jest w stanie podjąć się pracy fizycznej przy uprawie, nie korzystają także z pomocy innych osób.

Wnioskodawczyni nie uzyskuje przychodów z racji posiadania ziemi, nie są one wydzierżawiane, zaś ich zły stan i konieczność poczynienia nakładów przekreśla możliwość dzierżawy w przyszłości. Nie otrzymuje dopłat z programów unijnych.

/dowód: karta informacyjna leczenia szpitalnego k. 35

zeznania wnioskodawczyni na rozprawie w dniu 18.06.2013 r., min. 00:05:37 i nast., w dniu 30.07.2013 r., min. 00:23:00 i nast.

zeznania K. J. na rozprawie w dniu 30.07.2013 r., min. 00:09:10 i nast.

zeznania G. S. na rozprawie w dniu 30.07.2013 r., min. 00:14:40 i nast.

Skarżoną decyzją z dnia 11 marca 2013 r., Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego zawiesił wypłatę 100% części uzupełniającej renty rolniczej należnej K. F. od dnia 1 marca 2013 r. z uwagi na prowadzenie działalności rolniczej w postaci prawa własności gospodarstwa rolnego.

/okoliczność bezsporna/

Sąd zważył co następuje:

Powyższy stan faktyczny ustalono na podstawie okoliczności bezspornych, dokumentów zgromadzonych w toku postępowania i zawartych w załączonych aktach rentowych, a także dowodu z przesłuchania wnioskodawczyni i zeznań świadków K. J. (2) i G. S. (2).

Sąd dał wiarę dowodom z dokumentów zgromadzonym w poczet materiału dowodowego sprawy. Były one jasne, pełne, rzetelne, a nadto ich autentyczności i mocy dowodowej nie kwestionowała żadna ze stron, co nie budziło także wątpliwości Sądu.

Za w pełni wiarygodne uznano również zeznania wnioskodawczyni oraz K. J. (2) i G. S. (2). Świadkowie, sąsiedzi małż. F., wskazali na nieprowadzenie widocznej dla nich działalności rolniczej przez wnioskodawczynię ani jej małżonka. Wartościowe w tym zakresie były zwłaszcza zeznania K. J. (2), która jednoznacznie wskazała, iż „w tej chwili nie widać, żeby było tam jakiegokolwiek gospodarstwo i żeby było ono w jakikolwiek sposób użytkowane” przyznając wręcz, iż „stan obecny wygląda na zapuszczony”, a powyższe jest wynikiem stanu zdrowia obojga małżonków, którzy nie są w stanie fizycznie wykonywać prac przy prowadzeniu gospodarstwa rolnego. Powyższe znalazło pełne odzwierciedlenie w zeznaniach wnioskodawczyni, która dodatkowo szczegółowo odniosła się do wcześniejszych okresów prowadzenia działalności rolniczej oraz stanu zdrowia swojego i małżonka, przedstawiając ją w sposób zgodny z przedłożoną dokumentacją medyczną. Powyższe zeznania jako spójne, logiczne i szczerze zostały uznane przez Sąd za miarodajne dla ustalenia istotnych okoliczności sprawy.

Przechodząc do rozważań prawnych w pierwszej kolejności należało odnieść się do art. 28 ust. 1 i 4 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz. U. z 2008 r., nr 50, poz. 291, ze zm.), w myśl którego wypłata emerytury lub renty rolniczej z ubezpieczenia ulega częściowemu zawieszeniu na zasadach określonych w ust. 2-8, jeżeli emeryt lub rencista prowadzi działalność rolniczą. Zawieszenie to dotyczy części uzupełniającej emerytury rolniczej lub renty rolniczej z tytułu niezdolności do pracy (ust. 2 pkt 1 ustawy) i w przypadku jeżeli emeryt lub rencista nie zaprzestał prowadzenia działalności rolniczej wypłata ulega zawieszeniu w całości (ust. 3). Ustawa w dalszym zakresie – art. 28 ust. 4 – definiuje również sytuacje, gdy uznaje się, że emeryt lub rencista zaprzestał prowadzenia działalności rolniczej określając, iż ma to miejsce jeżeli ani on, ani jego małżonek nie jest właścicielem (współwłaścicielem) lub posiadaczem gospodarstwa rolnego w rozumieniu przepisów o podatku rolnym i nie prowadzi działu specjalnego, nie uwzględniając:

1) gruntów wdzierzawionych, na podstawie umowy pisemnej zawartej co najmniej na 10 lat i zgłoszonej do ewidencji gruntów i budynków, osobie niebędącej:

a) małżonkiem emeryta lub rencisty,

b) jego zstępnym lub pasierbem,

c) osobą pozostającą z emerytem lub rencistą we wspólnym gospodarstwie domowym,

d) małżonkiem osoby, o której mowa w lit. b lub c;

2) gruntów trwale wyłączonych z produkcji rolniczej na podstawie odrębnych przepisów, w tym zalesionych gruntów rolnych;

3) gruntów i działów specjalnych należących do małżonka, z którym emeryt lub rencista zawarł związek małżeński po ustaleniu prawa do emerytury lub renty rolniczej z ubezpieczenia;

4) własności (udziału we współwłasności) nieustalonej odpowiednimi dokumentami urzędowymi, jeżeli grunty będące przedmiotem tej własności (współwłasności) nie znajdują się w posiadaniu rolnika lub jego małżonka.

Powołana ustawa z dnia 15 listopada 1984 r. o podatku rolnym (Dz. U. z 2006 r., nr 136, poz. 969 ze zm.) stanowi z kolei, iż za gospodarstwo rolne uważa się obszar gruntów, sklasyfikowany w ewidencji gruntów i budynków jako użytki rolne lub jako grunty zadrzewione i zakrzewione na użytkach rolnych, z wyjątkiem gruntów zajętych na prowadzenie działalności gospodarczej innej niż działalność rolnicza, o łącznej powierzchni przekraczającej 1 ha lub 1 ha przeliczeniowy, stanowiących własność lub znajdujących się w posiadaniu osoby fizycznej, osoby prawnej albo jednostki organizacyjnej, w tym spółki, nieposiadającej osobowości prawnej (art. 2 ust. 1 w zw. z art. 1 ustawy).

Warto w tym miejscu zauważyć jednak, iż brak jest podstaw do przyjęcia, że art. 28 ust. 4 zawiera enumeratywne wyczerpanie sytuacji nieprowadzenia działalności rolniczej. Wskazany katalog nie pochłania wszystkich przypadków, w których ustawodawca uznaje, że działalność rolnicza nie jest prowadzona dopuszczając – poza tym uznaniem – inne jeszcze wypadki nie prowadzenia tej działalności i uwzględnia je przy zawieszaniu prawa do świadczeń. Tym samym w innym przypadku niż wskazane w powołanym przepisie właściciel lub posiadacz gospodarstwa rolnego może, dla uniknięcia zawieszenia wypłaty świadczeń, wykazywać, że gospodarstwa rolnego nie prowadzi, czyli że po jego stronie nie dochodzi do realizacji przesłanki opisanej w art. 28 ust. 1 ustawy (por. uzasadnienie do wyroku SN z dnia 18 stycznia 2012 r., II UK 82/11; wyrok SA w Warszawie z dnia 11 marca 2008 r., III AUa 115/2008).

Organ rentowy wydając zaskarżoną decyzję stanął na stanowisku, iż K. F., jako współwłaścicielka (wraz z mężem) gospodarstwa rolnego o powierzchni 1,59 ha fizycznego, położonego w K. nie zaprzestała prowadzenia działalności rolniczej (art. 28 ust. 4 pkt 1 ustawy), czego konsekwencją było zawieszenie wypłaty 100% części uzupełniającej przyznanej renty rolniczej. Stanowisko organu rentowego – oparte wyłącznie na powyższym, notabene bezspornym, ustaleniu posiadania gospodarstwa rolnego – nie zasługiwało na uwzględnienie.

Jak słusznie zauważa się w orzecznictwie sam status posiadacza, właściciela lub współwłaściciela gospodarstwa rolnego (niezależnie od tego, w jaki sposób dana osoba uzyskała tytuł prawny do władania tym gospodarstwem, a więc np. czy uzyskała je w drodze dziedziczenia czy też w wyniku zawarcia umowy cywilnoprawnej przenoszącej własność gospodarstwa na nabywcę) nie pozbawia ubezpieczonego prawa do emerytury lub renty rolniczej, jeżeli nie prowadzi on na własny rachunek gospodarstwa rolnego (por. np. wyrok SN z dnia 8 stycznia 1997 r., II UKN 39/96, OSNP z 1997 r., nr 16, poz. 299; wyrok SN z dnia 27 maja 1997 r. II UKN 145/97, OSNP z 1998 r., nr 8, poz. 247; wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 27 listopada 2006 r., III AUa 728/06, OSA z 2008 r., nr 1, poz. 1). Tym samym własność lub posiadanie gospodarstwa rolnego, które obecnie pozostają poza sferą stosunku ubezpieczenia społecznego rolników i są prawnie obojętne przy objęciu ubezpieczeniem nie mogą mieć także wpływu na wysokość pobieranych świadczeń. Uzyskanie możliwości pobierania pełnego świadczenia może zależeć (i zależy) od zaprzestania

działalności rolniczej, zatem właściciele gruntów innych niż wymienione w art. 28 pkt 1-7 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników mogą dowodzić, że nie są rolnikami, gdyż nie prowadzą działalności rolniczej (por. uzasadnienie do wyroku SN z dnia 18 stycznia 2012 r., II UK 82/11). Zawieszenie wypłaty emerytury rolniczej nie dotyczy osoby jedynie posiadającej gospodarstwo rolne, ale tylko takiej osoby, która gospodarstwo rolne prowadzi i gospodarstwo to przynosi jej dochód (analogicznie Sąd Apelacyjny w Warszawie w wyroku z dnia 8 grudnia 2004 roku, sygn. akt: III AUa 598/04, OSA z 2006 r., nr 1, poz. 2; LEX nr 156782). Posiadacz (właściciel, współwłaściciel) gospodarstwa rolnego, który utracił możliwość jego prowadzenia i uzyskiwania tą drogą środków utrzymania, zachowuje prawo do świadczeń w pełnej wysokości.

Wobec powyższego uznać należy, że wypłata części uzupełniającej świadczenia rolnika, który będąc właścicielem lub posiadaczem gospodarstwa rolnego faktycznie nie prowadzi w nim działalności rolniczej w rozumieniu art. 6 pkt 3 ustawy z dnia 2 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz. U. z 2008 r. Nr 50, poz. 291, ze zm.) nie ulega zawieszeniu na podstawie art. 28 ust. 1 i 3 w związku z ust. 4 tej ustawy (por. uzasadnienie uchwały SN z dnia 6 maja 2004 roku, sygn. akt: II UZP 5/04, OSNP z 2004 r., nr 22, poz. 389; LEX nr 106657). Przepis art. 6 pkt 3 ustawy definiuje działalność rolniczą jako działalność w zakresie produkcji roślinnej lub zwierzęcej, w tym – ogrodniczej, sadowniczej, pszczelarskiej i rybnej. Działalność rolnicza oznacza przy tym takie prowadzenie na własny rachunek przez posiadacza gospodarstwa rolnego działalności zawodowej, która związana jest z tym gospodarstwem, jest stała i osobista oraz ma charakter wykonywania pracy lub innych zwykłych czynności wiążących się z jego prowadzeniem (analogicznie SN w wyroku z dnia 29 września 2005 roku, sygn. akt: I UK 16/05, OSNP z 2006 r., nr 17 -18, poz. 278; LEX nr 195530). Domniemanie, że własność gospodarstwa rolnego odpowiada faktycznemu prowadzeniu działalności rolniczej jest domniemanie wzruszalnym.

Zebrany w niniejszej sprawie materiał dowodowy pozwolił w ocenie Sądu Okręgowego powyższe domniemanie obalić. K. F. na podstawie przedłożonych dokumentów, w tym dokumentacji medycznej, oraz zeznań świadków i własnych, wykazała, iż w okresie objętym skarżoną decyzją z dnia 11 marca 2013 r. faktycznie nie prowadziła działalności rolniczej. Posiadane wraz z małżonkiem grunty rolne od 2008 r. leżą odłogiem i ulegają stopniowej dewastacji, w obecnym stanie –

bez poczynienia znacznych nakładów – nie nadają się efektywnego prowadzenia działalności rolniczej. Wnioskodawczyni nie posiada sprzętu rolniczego niezbędnego do prowadzenia jakichkolwiek upraw. Grunty nie są również wydzielane, co – jak słusznie zauważyła K. J. – mając na uwadze ich wielkość i niezbędne koszty do doprowadzenia do stanu używalności byłoby nieopłacalne dla potencjalnego dzierżawcy. Wnioskodawczyni ani jej mąż nie są natomiast w stanie samodzielnie podjąć się tych prac z uwagi na stan zdrowia; wnioskodawczyni od 1991 r. przebywa na rencie z uwagi na liczne schorzenia, które nie były w sprawie kwestionowane. Z kolei mąż wnioskodawczyni po groźnym dla życia wypadku w 2008 r., w wyniku którego doznał złamania miednicy oraz urazowego rozerwania cewki moczowej do chwili obecnej jest w ciężkim stanie, nie pozwalającym na podjęcie wykonywania ciężkiej pracy fizycznej. Małżonkowie F., po wyprowadzce dzieci, pozostali sami na gospodarstwie, nie otrzymują zewnętrznej pomocy, pozwalającej na prowadzenie działalności rolniczej. Z racji posiadania gospodarstwa nie uzyskują żadnych przychodów.

W świetle powyższych, wykazanych okoliczności, Sąd Okręgowy nie miał wątpliwości, iż wnioskodawczyni z uwagi na stan zdrowia nie jest w stanie prowadzić działalności gospodarczej, której faktyczne nieprowadzenie i pozostawienie posiadanych niewielkich gruntów rolnych odłogiem zostało potwierdzone w zeznaniach świadków. Powyższe nie spełnia zaś przesłanek art. 28 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, a tym samym nakazuje przyjąć, iż K. F. w spornym okresie posiadała prawo do wypłaty świadczeń rentowych w pełnej wysokości, bowiem nie prowadziła żadnej działalności rolniczej. Ustalenia w tym zakresie Sąd Okręgowy uprawniony był natomiast odnieść jedynie do okresu od 1 marca 2013 r., wyznaczonego skarżoną decyzją z dnia 11 marca 2013 r. Zgłoszone w toku postępowania odwołanie od wcześniejszej decyzji organu rentowego z dnia 17 listopada 2008 r. i żądanie wypłaty świadczenia rentowego w pełnej wysokości za okres wsteczny, mimo oparcia na analogicznych przesłankach stanu faktycznego, nie podlegało ocenie Sądu jako zgłoszone pierwszorazowo dopiero w toku niniejszego postępowania odwoławczego,

bez zachowania wymogów art. 477⁹ § 1 k.p.c., a dodatkowo w formie ustnej (formalne sprecyzowanie odwołania miało miejsce dopiero na rozprawie w dniu 30 lipca 2013 r.), tj. w formie nie przewidzianej w powyższym przepisie. W takiej sytuacji, wobec tymczasowej niedopuszczalności drogi sądowej, żądanie wnioskodawczynie w tym zakresie podlegało przekazaniu, zgodnie z art. 464 § 1 k.p.c., zgodnie z właściwością.

Mając na uwadze powyższe Sąd – w oparciu o art. 477¹⁴ § 2 kpc – zmienił zaskarżoną decyzję z dnia 11 marca 2013 r. przyznając K. F. prawo do wypłaty części uzupełniającej w całości począwszy od 1 marca 2013 r. (punkt I wyroku), natomiast odwołanie od decyzji z dnia 17 listopada 2008 r. zostało przekazane zgodnie z właściwością do organu rentowego, o czym orzeczono w II punkcie wyroku.

W III punkcie wyroku Sąd zasądził od Skarbu Państwa na rzecz wnioskodawczynie kwotę 73,80 zł tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej wnioskodawcy z urzędu, o czym orzeczono na podstawie art. 98§ 1 kpc w zw. z § 19 pkt 1 w zw. z § 12 ust. 2 i § 2 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U. z 2013 r., poz. 461).

Przewodnicząca

Sędzia SO Małgorzata Maleszka